

Bryssel den 11.6.2019
COM(2019) 266 final

**RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET,
EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Efterhandsutvärdering av de europeiska kulturhuvudstäderna 2017 (Pafos och Århus)

{SWD(2019) 203 final}

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Efterhandsutvärdering av de europeiska kulturhuvudstäderna 2017 (Pafos och Århus)

1. INLEDNING

Denna rapport läggs fram i enlighet med artikel 12 i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1622/2006/EG av den 24 oktober 2006 om inrättande av en gemenskapsåtgärd för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2007 till 2019¹, där det föreskrivs att kommissionen varje år ska se till att en extern och oberoende utvärdering utförs av resultaten av föregående års kulturhuvudstadsevenemang² och lägga fram en rapport om denna utvärdering för relevanta EU-institutioner och EU-organ.

Resultaten av och metoden för efterhandsutvärderingen presenteras mer ingående i det åtföljande arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar.

2. BAKGRUNDEN TILL ÅTGÄRDEN

2.1. EU-åtgärden Europeisk kulturhuvudstad

Evenemanget Europeisk kulturhuvudstad infördes på mellanstatlig nivå 1985³, och därefter utvecklades det till en fullfjädrad EU-åtgärd 1999⁴. För närvarande regleras evenemanget av beslut nr 445/2014/EU⁵, men för de städer som utsetts till europeiska kulturhuvudstäder fram till 2019 gäller i stället beslut nr 1622/2006/EG.

Åtgärden Europeisk kulturhuvudstad är avsedd att uppvisa de europeiska kulturernas rikedom och mångfald men även deras gemensamma drag, för att därigenom skapa en större ömsesidig förståelse mellan människor i EU. Den ska också stimulera en långsiktig kulturbaserad utveckling i städerna i en bredare mening som omfattar socioekonomiska effekter, ett starkt samarbete mellan olika kulturaktörer, konstnärer och städer i EU samt lokala (och utländska) medborgares engagemang och deltagande i kulturlivet.

2.2. Urval och övervakning av Europeisk kulturhuvudstad 2017

I enlighet med beslut nr 1622/2006/EG hade de två medlemsstaterna Cypern och Danmark rätt att stå värd för kulturhuvudstadsåret 2017.

Ansökningsförfarandena i två steg (slutlista över kandidatstäder och slutrekommendationer) genomfördes parallellt av de berörda myndigheterna i dessa två medlemsstater (dvs. deras respektive kulturministerier). En urvalsjury med tretton ledamöter – varav sex utnämns av medlemsstaten i fråga och de övriga sju av EU:s institutioner och organ – granskade kandidatstädernas ansökningar utifrån de mål och kriterier som anges i beslut

¹ EUT L 304, 3.11.2006, s. 1.

² Den fullständiga utvärderingen finns på <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2017-evaluation-en.pdf>

³ Resolution av ministrarna ansvariga för kulturfrågor, församlade i rådet, angående det årliga arrangemanget "Europeisk kulturstad", av den 13 juni 1985 (85/C 153/02).

⁴ Europaparlamentets och rådets beslut 1419/1999/EG av den 25 maj 1999 om att inrätta en gemenskapsåtgärd för evenemanget "Europeisk kulturhuvudstad" för åren 2005 till 2019 (EGT L 166, 1.7.1999, s. 1). Beslutet ändrades genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 649/2005/EG (EUT L 117, 4.5.2005).

⁵ Europaparlamentets och rådets beslut nr 445/2014/EU av den 16 april 2014 om inrättande av en unionsinsats för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2020–2033 (EUT L 132, 3.5.2014).

nr 1622/2006/EG. Tre städer i Cypern och två städer i Danmark ansökte. De preliminära och slutliga urvalen ägde rum 2011 respektive 2012 och i slutet av denna process rekommenderade juryn att Pafos och Århus skulle utses till kulturhuvudstäder 2017⁶. De två städerna utsågs formellt av Europeiska unionens råd i maj 2013⁷.

Därefter vidtogs åtgärder för övervakning i båda städerna. En nämnd bestående av de sju oberoende experter som utsetts av EU:s institutioner och organ granskade hur städernas förberedelser fortskred och vägledde dem i arbetet. Den kontrollerade även att förberedelserna överensstämde med programkraven och att städerna genomförde de åtaganden som de angett i ansökan. Pafos och Århus företrädare deltog i två officiella möten om övervakningsprocessen, som kommissionen anordnade under hösten 2014 och under våren 2016. Efter övervakningsprocessen rekommenderade nämnden att kommissionen beviljar Melina Mercouri-priset på 1,5 miljoner euro till de båda städerna. Priset, som finansieras av programmet Kreativa Europa⁸, betalades ut till de två kulturhuvudstäderna hösten 2016.

2.3. Teman och inriktning för de två kulturhuvudstäderna 2017

Pafos på västra Cypern härrör från neolitisk tid. Staden och landet som helhet ligger i östra Medelhavet, just där olika vägar möts, vilket gör den här regionen till en multikulturell smältdegel. Med bara 35 000 invånare är Pafos också en av de minsta kulturhuvudstäderna någonsin. Den bärande tanken i Pafos program för 2017 var att utgå från den antika traditionen då kulturen utvecklades i öppna rum. Konceptet ”Open Culture Factory” (ett begrepp som också var vanligt förekommande i förslaget) var en viktig beståndsdel i kulturprogrammet och skulle nå ut till alla områden och invånargrupper i Pafos i syfte att visa upp programaktiviteterna inom Pafos2017 samt skapa en gemensam kommunikations- och samarbetsfär för alla. Denna bärande tanke handlade inte bara om öppna rum, utan även om öppenhet vad gäller tolerans, acceptans, uppmuntran och integration av olika kulturer, tankegångar och synsätt.

Ledorden för kulturhuvudstadsåtgärden i Pafos var ”Länka samman kontinenter – överbrygga kulturer” (”Linking Continents – Bridging Cultures”). De återspeglade behovet av att etablera kontakter och bygga broar mellan de olika invånargrupperna i Pafos, med bland annat permanent bosatta, besökare och invandrare. Ledorden visade också hur viktigt det var att knyta samman stadens utspridda områden och att göra hela Pafosregionen till ett gemensamt område som delas av samtliga invånare, både bildligt och bokstavligt. Även behovet av att överbrygga meningsskiljaktigheter mellan grekcypriotiska och turkcypriotiska samhällsgrupper genom olika projekt lyftes fram.

Århus grundades som befäst vikingabosättning på 700-talet i en naturlig hamn vid en åmynning. Under de senaste tio åren har Århus växt rejält med över 15 000 nya invånare (nuvarande invånarantal: 335 000) och 20 000 nya arbetstillfällen, främst inom kunskaps-, tjänste- och innovationssektorn. Det är också den största staden i Mittjylland, en av de fem regioner som bildades 2007. Århus ansökan var ett led i en större plan för att utveckla staden, med fokus på bygg- och infrastrukturprojekt utmed havslinjen. Ett av dessa projekt var ”Dokk1” – ett nytt folkbibliotek och kulturcenter med olika konstinstallationer. Ett annat syfte med ansökan var att främja en mer sammanhållen styrning inom regionen Mittjylland, som omfattar 19 kommuner.

⁶ Samtliga rapporter som juryn sammanställt om de preliminära och slutliga urvalen samt om övervakningen finns på kulturhuvudstadsårets webbplats: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm

⁷ Rådets beslut 2013/286/EU av den 17 maj 2013 om utseende av de europeiska kulturhuvudstäderna för 2017 i Danmark och Cypern och av den europeiska kulturhuvudstaden för 2018 i Malta (EUT L 162, 14.6.2013).

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1295/2013 av den 11 december 2013 om inrättande av programmet Kreativa Europa (2014–2020) och om upphävande av beslut nr 1718/2006/EG, nr 1855/2006/EG och nr 1041/2009/EG (EUT L 347, 20.12.2013).

Århus 2017 presenterade sig själv under mottot ”Låt oss tänka om” (”Let’s Rethink”). Det övergripande syftet var att förändra sättet att tänka i staden, i regionen Mittjylland och i Europa med hjälp av kulturella upplevelser samt att lyfta fram hållbarhet, mångfald och demokrati, tre grundläggande värden som är avgörande för EU-projektet. Kulturprogrammet var uppbyggt kring fyra årstider, som alla inleddes med ett storskaligt utomhusevenemang i megaformat. Under varje årstid anordnades också tre fullmåneseenemang som var mindre omfattande än de megastora evenemangen. Utöver dessa evenemang omfattade programmet mer än 350 projekt, konferenser och festivaler av konstnärlig och kulturell karaktär.

3. UTVÄRDERING

3.1. Villkoren för utvärderingen

Vid utvärderingen granskas genomförandet och resultaten av de två kulturhuvudstadsprogrammen för 2017 under hela deras livscykel, från idéstadiet till hållbarhet och långsiktiga effekter.

I synnerhet granskas relevansen, effektiviteten och ändamålsenligheten hos de två kulturhuvudstäderna 2017. EU-mervärdet och åtgärdens⁹ samstämmighet och komplementaritet med andra EU-initiativ undersöks dessutom. Slutligen drar man slutsatser om de två evenemangen.

3.2. Metod och det valda tillvägagångssättets begränsningar

Utvärderingen och utvärderingsmetoden har utformats i enlighet med kraven i beslut nr 1622/2006/EG och ska bidra till en djupare förståelse av åtgärdens genomförande och resultat. Utvärderingen ger framför allt en värdefull möjlighet till kritisk granskning av det senaste året, så att de lärdomar och rekommendationer som följer av värdstädernas nya erfarenheter kan ligga till grund för ändringar av nuvarande praxis.

Liksom i de tidigare utvärderingarna byggde interventionslogiken på rangordnade mål i enlighet med beslut nr 1622/2006/EG.

För att resultaten ska gå att jämföra sinsemellan användes samma metod för insamling och analys av uppgifter i denna utvärdering som vid tidigare utvärderingar av åtgärden¹⁰.

Utvärderingen byggde på följande två typer av data från olika källor:

- Primärdata som antingen samlats in på fältet eller lämnats in av de enskilda kulturhuvudstäderna, såsom intervjuer, onlineundersökningar och enkäter. I intervjuerna ville man särskilt få ett flertal perspektiv på var och en av kulturhuvudstäderna, däribland från ledningsgrupperna, beslutsfattare på lokal och nationell nivå, viktiga kulturaktörer, olika parter som medverkade i genomförandet av programmet samt ett urval av organisationer som antingen ledde eller deltog i de faktiska projekten. Till skillnad från tidigare utvärderingar ingick även ett offentligt samråd för att på ett öppet, inkluderande och tillgängligt sätt ge människor och organisationer möjlighet att dela med sig av sina tankar och synpunkter inför utvärderingen av kulturhuvudstadsåtgärden.
- Sekundärdata från källor såsom EU-handlingar, ursprungliga anbud och ansökningar, interna rapporter med koppling till ansökningsförfarandet, övervaknings- och utvärderingsrapporter, studier och rapporter som tagits fram eller beställts av kulturhuvudstäderna, evenemangsprogram, reklammaterial och webbplatser,

⁹ Beslut nr 1622/2006/EG.

¹⁰ Tidigare utvärderingsrapporter: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm

statistiska uppgifter om kultur och turism samt kvantitativa uppgifter som kulturhuvudstäderna tillhandahållit angående finansiering, aktiviteter, produkter och resultat.

Precis som vid tidigare efterhandsutvärderingar av det europeiska kulturhuvudstadsåret anser kommissionen att denna metod är lämplig och utmynnar i en rapport som ger en tämligen god grund för att det ska gå att dra relevanta slutsatser om kulturhuvudstadsårets resultat.

Bristen på referensuppgifter som kan integreras i en jämförande studie av staden innan den utsågs till kulturhuvudstad, i början av kulturhuvudstadsåret och efter dess genomförande påtalades redan i fjolårets rapport och är alltså en nackdel. Dessa data anses avgörande för att uppnå ett balanserat perspektiv, som bygger på en övertygande och omfattande datamängd, om åtgärdens faktiska påverkan på städerna.

Budgeten för utvärderingsarbetet (omkring 75 000 euro per år) – som står i proportion till den blygsamma nivån av direkt EU-finansiering som varje värdstad tilldelas (1,5 miljoner euro genom Melina Mercouri-priset) – gör det inte möjligt att både genomföra en studie av förhållandena före (referensstudie) och efter (efterhandsutvärdering) evenemanget. En ytterligare konsekvens av den blygsamma budgeten är att insamlingen av primärdata tenderar att vara mer kvalitativ än kvantitativ. Kvalitativa data är visserligen mycket viktiga vid utvärderingen, men den bristande variationen i datakällor minskar tillförlitligheten, bland annat när det gäller att visa kulturhuvudstadsårets objektiva resultat och effekter när det gäller att öka deltagandet i kulturlivet.

Det var första gången som ett offentligt samråd användes för en efterhandsutvärdering av det europeiska kulturhuvudstadsåret. Som samrådsverktyg gav det förhållandevis lite input: totalt sett inkom bara 76 svar. Detta är kanske inte så konstigt eftersom man behövde känna till (och helst också ha deltagit i) städernas kulturhuvudstadsaktiviteter för att kunna svara på enkäten.

Därför kompletteras rapporten och dess slutsatser med en stor mängd kvalitativa data (t.ex. olika intressenters åsikter) i stället för en omfattande kvantitativ uppsättning data.

Kommissionen är medveten om dessa begränsningar och accepterar dem, vilket redan har noterats och meddelats i det arbetsdokument som bifogas förslaget till ett beslut om inrättande av en unionsinsats för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2020 till 2033¹¹ och i sina tidigare efterhandsutvärderingar av det europeiska kulturhuvudstadsåret.

Med hänsyn till denna svårighet lade kommissionen fram ett förslag som senare antogs av Europaparlamentet och rådet¹² där det konstateras att de utvalda städerna själva – som ju är åtgärdens huvudsakliga finansiärer och mottagare – till största delen kommer att genomföra utvärderingen, eftersom de har bättre tillgång till referensdata och större möjlighet att samla in primärdata om evenemangets resultat.

Denna nya skyldighet, som innebär att det är de europeiska kulturhuvudstäderna – och inte kommissionen – som ska utföra en efterhandsutvärdering av kulturhuvudstadsåret, kommer dock att gälla först för kulturhuvudstäderna från och med 2020. För 2018 och 2019 års kulturhuvudstäder kommer kommissionen att fortsätta genomföra sin egen utvärdering med ovannämnda begränsningar. Längre fram kommer kommissionen även att göra en samlad utvärdering av flera år för att mäta de långsiktiga effekterna av kulturhuvudstadsåtgärden i enlighet med beslut nr 445/2014/EU.

¹¹ Se SWD(2012) 226 final, punkt 2.4.4.

¹² Europaparlamentets och rådets beslut nr 445/2014/EU, se fotnot nr 5.

I detta sammanhang är det också värt att notera att Pafos och Århus beställde lokala studier av Neapolis University Pafos respektive Århus universitet för att få en bättre förståelse för kulturhuvudstadsårets inverkan. Slutsatserna därifrån har också legat till grund för kommissionens utvärdering när detta har varit möjligt.

Slutligen kan det konstateras att kommissionen, trots bristen på kvantitativa data och andra oberoende bevis, anser att de bevis som samlats in är tillräckligt solida för att ligga till grund för utvärderingen. Den instämmer också i utvärderingens övergripande bedömning och slutsatser, vilka anses ge en allmänt riktig och väl underbyggd bild av kulturhuvudstadsåret 2017.

4. HUVUDSAKLIGA SLUTSATSER

4.1. Åtgärdens relevans och kulturhuvudstadsåret 2017

I utvärderingen konstateras att de två värdstäderna utarbetade och genomförde kulturprogram som var förenliga med och relevanta för artikel 167 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller EU:s bidrag till ”kulturens utveckling i medlemsstaterna”. Kulturhuvudstadsåret bidrog också till den ekonomiska och sociala utvecklingen i de två städerna, vilket också är förenligt med målen i beslut nr 1622/2006/EG.

I utvärderingen anges att Pafos visserligen hade ett smalare program än vad de flesta tidigare kulturhuvudstäder har haft (vilket främst beror på stadens begränsade storlek), men ändå lyckades lyfta fram Pafos kulturarv i ett europeiskt perspektiv och visa på (behovet av) kontakter mellan människor i och utanför staden samt behovet av en interkulturell dialog. Det har även bidragit till att både lokal och utländsk publik har lärt sig mer om den cypriotiska kulturen och fått ökad kännedom om andra kulturer och traditioner.

Århus skapade ett program med väldefinierade långsiktiga mål, där man uppvisade de europeiska kulturernas mångfald och sömlöst samverkade med stadens övergripande utvecklingsstrategi. Programmet inriktades på att ytterligare öka medvetenheten om och synligheten för staden, attrahera inhemska och utländska turister, förbättra den kulturella infrastrukturen, öka publiken och ge invånarna en chans att delta aktivt i kulturevenemang. Programmet hade även en viktig regional dimension med tanke på att regionen Mittjylland nyligen bildats.

4.2. Effektivitet

I allmänhet tyder de tillgängliga uppgifterna på att kulturhuvudstadsåret fortsatt är en effektiv EU-åtgärd som med tanke på de relativt blygsamma investerade EU-medlen har god genomslagskraft på EU-nivå. Efter utnämningen brukar värdstäderna lägga stora resurser på att utforma och genomföra kulturhuvudstadsprogrammet, och det drar till sig stor uppmärksamhet och finansiering från många olika intressenter, däribland regionala och nationella myndigheter och privata bidragsgivare. Melina Mercouri-priset, som är det enda direkta finansiella bidraget som värdstäderna får från EU, är blygsamt (1,5 miljoner euro per värdstad) jämfört med de totala kostnaderna för ett kulturhuvudstadsår: driftskostnaderna för kulturhuvudstadsåret 2017 var omkring 66,7 miljoner euro för Århus och 8,5 miljoner euro för Pafos.

Både Pafos och Århus inrättade starka och lyckade genomförandemekanismer och förvaltningssystem på stadsnivå. De använde främst nationella, regionala och lokala medel men även i mindre omfattning EU-medel för att genomföra kulturprogram av hög konstnärlig kvalitet som kompletterar deras vanliga årliga kulturverksamhet.

Vid utvärderingen framkom emellertid också att det kan vara ett resursintensivt val att stå värd för kulturhuvudstadsåret eftersom det innebär ett långsiktigt åtagande under förberedelseåren som kan vara svårt att hålla: I Pafos var till exempel den faktiska budgeten betydligt mindre än den man räknade med vid ansökningstillfället (en minskning med över 60 %). Det berodde på det alltför ambitiösa ursprungliga förslaget, men även på en finansiell kris som resulterade i en mycket stor press på den offentliga sektorns budget på alla territoriella nivåer.

4.3. Ändamålsenlighet

Båda kulturhuvudstäderna uppfyllde de kortsiktiga mål som angavs i deras ansökningar, särskilt genomförandet av omfattande och innovativa kulturprogram med en europeisk dimension och med ett uttalat medborgardeltagande. Pafos möjlighet att uppfylla de uppställda målen begränsades dock av att den faktiska budgeten var betydligt mindre än den som föreslogs vid ansökningstillfället. Trots att de två städerna hade helt olika visioner, program och genomförandemetoder utnyttjade båda två kulturhuvudstadsåret på ett ändamålsenligt sätt för att utforska och förmedla lokala teman med en europeisk dimension.

Båda kulturhuvudstäderna förstärkte omfattningen, mångfalden och den europeiska dimensionen i sitt kulturutbud under 2017 och presenterade kulturprogram som var mer omfattande, mångfasetterade, innovativa och internationella än tidigare års kulturutbud som utgör referens. Så har till exempel 442 huvudprojekt genomförts i Århus och 168 i Pafos. De flesta av dessa projekt ligger utanför det som de båda städerna normalt brukar erbjuda i sitt årliga program. I Århus deltog dessutom 1 200 internationella artister i programmet och 79 % av projekten omfattade en internationell samarbetspartner och/eller ett kulturutbyte inom Europa. I Pafos var 29 % av projekten internationella produktioner och ytterligare 11 % bestod av samarbeten mellan cypriotiska och internationella artister. Båda kulturhuvudstäderna utökade tillgången till och deltagandet i kulturlivet under 2017, även om det finns starkare belegg för detta i Århus, som hade en sammanlagd publik på 3,3 miljoner, än i Pafos. Båda kulturhuvudstäderna har bidragit till att stärka den lokala kultursektorns och kreativa sektorns kulturkapacitet och deras kopplingar till andra sektorer. Århus 2017 ledde exempelvis till ökad kultursponsring och medförde ekonomiska fördelar för de kulturella och kreativa sektorerna. Pafos 2017 stärkte sin publikutveckling, utgjorde katalysator för investeringar i kulturinfrastruktur och utvecklade de lokala kulturoperatörernas kompetens och kapacitet. Kulturhuvudstadsåtgärden höjde Århus internationella profil med hjälp av kultur, medan den i Pafos bidrog till att göra kulturpubliken mer internationell.

I utvärderingen dras avslutningsvis slutsatsen att aktiviteternas hållbarhet och möjligheten att förbättra kulturförvaltningen skiljer sig stort åt mellan 2017 års två kulturhuvudstäder. För Århus del erbjöd kulturhuvudstadsprojektet möjligheter till långsiktiga effekter i och med kulturaktörernas nya färdigheter och erfarenheter, medborgardeltagandet, den större publiktillströmningen och den ökade internationella profilen. Pafos kommer också att få en del långsiktiga effekter, men mycket lite har gjorts för att säkerställa att dessa fördelar maximeras.

4.4. Samstämmighet

Europeisk kulturhuvudstad är en relevant åtgärd som kompletterar ett flertal av EU:s politikområden och program. Den påverkar inte bara intressenter på kulturområdet utan även intressenter inom sysselsättning (genom sin inverkan på bland annat kapacitetsuppbyggnad) och turism (i Århusregionen ökade till exempel antalet hotellnätter med 10,9 % under 2017).

Kulturhuvudstadsåtgärden överensstämmer med och kompletterar dessutom de europeiska struktur- och investeringsfonderna, beroende på sammanhanget för respektive stad som utses

till kulturhuvudstad. Under åren fram till 2017 använde Pafos sig av Europeiska regionala utvecklingsfonden för att få medfinansiering av nödvändiga investeringar vid sin upprustning av stadskärnan och renovering av viktiga samlingslokaler, exempelvis en teater och en biograf.

4.5. Mervärde för EU

Såsom redan har nämnts och visats ovan har kulturhuvudstadsåret fått en inverkan som medlemsländerna inte hade kunnat uppnå själva.

Själva ”etiketten” är en viktig aspekt av EU-mervärdet eftersom den väcker stort intresse bland intressenter, inte bara i värdstäderna utan även på många andra håll. Åtgärden erbjuder också stora möjligheter till europeiskt samarbete i form av partnerskap och överföring av god praxis, bland annat när det gäller att bygga upp en stabil förvaltning för åtgärdens genomförande, öka de lokala kulturorganisationernas kapacitet och uppmuntra lokalbefolkningen att bidra med idéer till projekt.

5. SLUTSATSER

Kommissionen drar slutsatsen från denna rapport att åtgärden Europeisk kulturhuvudstad är fortsatt relevant på EU-nivå och mycket värdefull för värdstäderna. Den leder till omfattande kulturprogram med positiva resultat och effekter, vilka emellertid inte kan bedömas till fullo i detta stadium av utvärderingsarbetet eftersom det inte har gått tillräckligt lång tid sedan genomförandet. Detta kan bedömas längre fram inom ramen för ovannämnda långsiktiga utvärdering.

Kommissionen drar även slutsatsen att de program som genomfördes av de två kulturhuvudstäderna 2017 stämde överens med målen för åtgärden Europeisk kulturhuvudstad. De återspeglade den europeiska dimensionen, engagerade lokala invånare och intressenter och utökade tillgången till och deltagandet i kulturlivet under 2017, även om det finns starkare belegg för detta i Århus än i Pafos, vilket till stor del beror på Pafos begränsade verksamhetsbudget. De bidrog även till att stärka den lokala kultursektorns och kreativa sektorns kulturkapacitet och deras kopplingar till andra sektorer. Kulturhuvudstadsåtgärden höjde Århus internationella profil med hjälp av kultur, medan den i båda städerna bidrog till att göra kulturpubliken mer internationell. För båda städernas del kan kulturhuvudstadsåret ge vissa långsiktiga effekter (både i fysisk och immateriell form), även om det i Pafos saknas konkret framtidsplanering, vilket åskådliggör att långsiktiga effekter alltid kommer att vara en utmaning för mindre kulturhuvudstäder.

Dessa huvudsakliga slutsatser bekräftar slutsatserna i utvärderingarna gällande kulturhuvudstäderna fram till 2016, det vill säga att städer som utses till kulturhuvudstad genomför kulturprogram som är mer omfattande och innovativa än städernas vanliga årliga kulturutbud, med en stark europeisk dimension och med deltagande från lokalbefolkning och internationella besökare. Detta stämmer överens med målen i fördraget och för åtgärden Europeisk kulturhuvudstad.

Utvärderingen har visat att det finns ett visst utrymme för förbättringar, till exempel behöver man skapa institutionella strukturer i god tid, bygga upp en stabil och ändamålsenlig genomförandegrupp med stark politisk uppbackning, säkerställa nationellt deltagande och engagemang, skapa rätt balans mellan styrning och konstnärlig frihet, engagera kulturella intressenter, bygga in europeiskt samarbete i kulturprogrammen samtidigt som man strävar

efter ett bredare deltagande i kulturlivet, samt att planera vilka långsiktiga effekter man vill uppnå redan på ett tidigt stadium¹³.

Kommissionens årliga utvärdering, som utförs i enlighet med artikel 12 i beslut nr 1622/2006/EG, har inte den omfattningen och längden att det finns möjlighet att gå in på kulturhuvudstadsprogrammets långsiktiga effekter. Kommissionen är därför redo att granska dessa effekter inom ramen för den utvärdering som är planerad enligt artikel 16 i beslut nr 445/2014/EU. Denna utvärdering ”ska inriktas på att inordna alla tidigare europeiska kulturhuvudstäder i ett europeiskt sammanhang, så att jämförelser kan göras och nyttiga lärdomar dras av kommande europeiska kulturhuvudstäder och av alla andra europeiska städer”. På grundval av resultaten från den studie som publicerades i december 2017 om europeiska kulturhuvudstäder, framgångsstrategier och långsiktiga effekter¹⁴ kommer man här att kunna analysera de långsiktiga effekterna.

Större insatser ska också göras för att hjälpa utvalda och framtida kulturhuvudstäder med deras utvärderingsstrategier, bland annat vad gäller användningen av stordata. För detta ändamål uppdaterade kommissionen i mitten av 2018 sina riktlinjer för städernas egen utvärdering, som nu även omfattar begreppet ”stordata”¹⁵. I september 2018 offentliggjorde kommissionen även en anbudsinfordran i syfte att samla expertis och tillhandahålla tjänster för kapacitetsuppbyggnad och ömsesidigt lärande för kommande grupper som arbetar med kulturhuvudstäderna. Denna anbudsinfordran omfattar även utbildningspaket där frågan om övervakning och utvärdering behandlas. Underleverantören kommer att väljas ut under första halvåret 2019.

Vad gäller åtgärder för övervakning påpekar kommissionen att man för en fortlöpande diskussion med nämnden om bästa sättet att säkerställa att framtida kulturhuvudstäder lever upp till de åtaganden som har gjorts i ansökningarna, framför allt sina ekonomiska åtaganden. Nämndens läges- och övervakningsrapporter beaktar redan uttryckligen de frågor som tas upp i urvalskriterierna enligt beslut nr 445/2014/EU.

Vad gäller kulturhuvudstadssidornas synlighet på Europaservern framhåller kommissionen att det nu pågår en översyn av de båda webbplatserna Kultur och Kreativa Europa och det kommer då att beaktas att kulturhuvudstadsåtgärden ska presenteras bättre i detta sammanhang.

¹³ En samling av tidigare rekommendationer finns på https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ecoc-compendium-recommendations_en.pdf

¹⁴ Se [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2013/513985/IPOL-CULT_ET\(2013\)513985_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2013/513985/IPOL-CULT_ET(2013)513985_EN.pdf)

¹⁵ Se <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/guidelines-for-cities-own-evaluations-modmai18.doc.pdf>